

UN FĂGĂRAȘEAN ADUCE GLORIE AUSTRIEI: BARONUL COLONEL DAVID URS DE MARGINA (1816-1897)

Cristian MAREȘ¹

A PERSON FROM FAGARAS COUNTY BRINGS GLORY TO AUSTRIA: BARON COLONEL DAVID URS FROM MARGINA (1816-1897)

ABSTRACT

David Urs came from an old noble Romanian family (attested in a document from 1437) and followed a military career which brings him one of the highest ranks in Austrian army. For his bravery and merits on the battlefield, he was awarded as colonel and rewarded with the title of Baron of Margina. He fought in three major Austrian wars and his role was decisive in the last two of them.

Keywords: David Urs, baron, colonel, heroes, Austria, Margina, Fagaras County.

David Urs s-a născut la 1 aprilie 1816 la Mărgineni, districtul Făgăraș, într-o veche familie nobiliară românească. Referitor la această familie, prima ei atestare este într-un document datat 18 iulie 1437 și emis de domnitorul Munteniei, Vlad al II-lea, (Amlașul și Făgărașul fiind stăpânite de domnii munteni la acea vreme), prin care acesta dăruia slugilor sale „Stan sin Tatul și Ursul și Radul Stan sin Băra și Godea întru stăpânirea satului în Mărgineni (...)”².

În secolul al XVIII-lea și prima jumătate a secolului al XIX-lea Mărgineniul se afla în aria de responsabilitate și recrutare a Regimentului I Grăniceresc Român cu sediul la Orlat, majoritatea soldaților fiind români din zonă, doar ofițerii, mai cu seamă cei superiori, fiind austrieci.

David Urs, care se născuse într-o familie de grăniceri, face școala primară în satul natal, urmând ulterior studiile la școala militară grănicerească a Regimentului II Grăniceri de la Năsăud. La 1 iulie 1834 s-a înrolat în Regimentul I, la 16 ianuarie 1835 era avansat fruntaș, la 1 mai caporal și în 16 iulie sergent-major. La 1 martie 1841 este avansat sublocotenent clasa a II-a, la 16 august 1848 sublocotenent clasa I, pentru ca la 20 octombrie 1848 să fie avansat locotenent³.

Cariera sa militară de peste 30 de ani se circumscrie în trei războaie majore, primul dintre ele fiind Revoluția de la 1848-1849 din Transilvania.

Revoluția de la 1848-1849. La declanșarea acesteia David Urs era ofițer în cadrul Regimentului I Grăniceresc, cu sediul la Orlat, format în majoritate de români. Revoluția din Ungaria are inițial succes și ungurii profită de slăbiciunea Austriei pentru a declara unirea fortuită a Transilvaniei cu Ungaria. Românii și sașii se opun, și

---

¹ Cercetător independent, Editura Marist, Baia Mare; e-mail: edituramarist@gmail.com.

² Victor Lazăr, *David Urs de Mărgineni. Biografie scrisă pentru poporul român*, în „Transilvania”, 54, nr. 10-12/octombrie-decembrie 1923, p. 506.

³ *Ibidem*, p. 508.

până la urmă și împăratul austriac se decide să acționeze în Transilvania. Dar regimentele secuiești trec de partea revoluționarilor unguri, pe când cele românești rămân credincioase împăratului. Se declanșează un adevărat război civil, de partea ungarilor formându-se trupe neregulate de lăncieri secui, iar de partea austriecilor legiunile de lăncieri români, nou formate, puse sub conducerea lui Avram Iancu. La sfârșitul lui 1848, generalul Bem intră în Transilvania și, profitând de nesincronizarea comandanților austrieci, reușește să ocupe întreg Ardealul, mai puțin cetatea Alba Iulia și Munții Apuseni în care rezistă românii lui Avram Iancu. Regimentele de grăniceri se retrag în Bucovina (Regimentul II) și în Muntenia (Regimentul I), de unde vor reveni cu forțe proaspete și cu sprijin rusesc, învingând revoluția maghiară până în toamna lui 1849.

David Urs este activ în cursul acestor evenimente, fiind unul dintre cei șase delegați din regiment care trimit o petițiune împăratului, la 10 septembrie 1848, cerând libertate și egalitate personală și națională, precum și militarizarea mai completă a comunelor de pe teritoriul regimentului⁴. Dar războiul civil începe și David Urs este prins în lupte.

Participă în 5 noiembrie 1848 la bătălia de la Târgu Mureș și asaltul asupra satului Lőrincfalva (azi Leordeni) împreună cu regimentul său, aflat sub ordinele generalului Joseph Gedeon. La această bătălie au participat 2.000 de infanteriști austrieci (inclusiv parte din Regimentul I Grăniceri), 300 de cavaleriști și 12 tunuri, plus 400 de gardiști sași, la care s-au adăugat peste 1.000 de lăncieri români, cu tribunii lor, împotriva a circa 8-10.000 de unguri și secui. Interesant de remarcat este faptul că George Barițiu îl menționează pe locotenentul David Urs la conducerea acestor glotași români: „Glo[a]te de lăncieri romani au fost preste una miie cu tribunii loro, inse condusi de David Ursu pe atunci locotenente c.r. in regimentulu I granitariusu romanescu”⁵.

Pare oarecum ciudat ca un tânăr ofițer avansat locotenent cu două săptămâni în urmă să fie pus la comanda unei forțe militare de peste 1.000 de oameni, chiar și neregulate și neexperimentate cum erau lăncierii români. Dar această informație ne este confirmată de istoricul regimentului, care spune că locotenentul Urs a plecat din Făgăraș la 23 octombrie cu 1.258 de oameni din Landsturm (lăncieri) și la 4 noiembrie se afla în bivouacul de la Ungheni al brigăzii generalului-maior Kalliany. La 5 noiembrie alungă un detașament inamic din Leordeni, apoi înaintează spre Târgu Mureș și intră în dispozitivul de luptă al generalului Gedeon, formând aripa dreaptă⁶.

Acest aspect devine oarecum explicabil, căci se pare că superiorii, poate chiar generalul Gedeon, l-au pus la comanda acestor trupe din mai multe motive. În primul rând, era un ofițer capabil, chiar dacă era locotenent de abia două săptămâni, dar să nu uităm că în 1846 fusese adjunctul căpitanului Philippovic, comandantul companiei de la Racovița. Însă, cel mai important, era ofițer austriac de origine română și se bu-

---

⁴ *Ibidem*, p. 509.

⁵ Georgie Barițiu, *Parti alese din istoria Transilvaniei pe două sute de ani in urma*, Volumu II, in editiunea auctorului, Sibiu, Tipografia W. Krafft, 1890, p. 320.

⁶ Gustav Ritter Amon von Treuenfest, *Geschichte des k.u.k. Infanterie-Regimentes Nr. 46. Feldzeugmeister Géza Frh. Fejerváry de Komlós-Keresztes. 1762 bis 1850 erstes Siebenbürger Romanen Grenz-Infanterie- Regiment Nr. 16*, Wien, Druck von Rudolf Brzezowsky & Söhne, 1890, p. 309.

cura de totală încredere a tribunilor și lăncierilor români. Oricum, o funcție de mare responsabilitate, de care locotenentul David Urs se va achita pe deplin.

Bătălia de la Târgu Mureș se va încheia foarte repede, după parlamentările eșuate declanșându-se lupta între cele două forțe aflate la o mie de pași una de alta. Trei salve din cele 12 tunuri ale austrieșilor îi fac pe maghiari să își descarce puștile într-o singură salvă și apoi să se retragă în debandadă, abandonând orașul.

Mulți istorici, inclusiv George Barițiu, consideră că dacă Gedeon i-ar fi urmărit pe maghiari în secuime după victoria de la Târgu Mureș revoluția din Transilvania ar fi fost stinsă și Bem nu ar fi invadat dinspre Ungaria la 13 decembrie. Dar aceste considerații țin mai mult de istoria alternativă, poate Gedeon având motivele lui, corecte sau nu, să nu o facă. Cert este că i s-a reproșat asta chiar atunci. Dar războiul a continuat până în vara lui 1849.

David Urs și-a continuat serviciul militar, luptând în cel puțin șapte bătălii, plus alte lupte mai puțin importante, în cele din 1849 fiind comandant de companie în cadrul regimentului. Cele menționate de biograful său, Victor Lazăr, sunt:

- 5 noiembrie 1848: bătălia de la Târgu Mureș și asaltul asupra Lőrincfalva;
- 5 decembrie 1848: lupta de la Ūrmös (azi Ormeniș);
- 22 decembrie 1848: lupta de la Hidig;
- 23 iulie 1849: lupta de la Semeria;
- 31 iulie 1849: lupta de la Kászón-Újfalu (Cașinu Nou);
- 1 august 1849: lupta de la Bixad⁷.

La sfârșitul campaniei este decorat cu „Crucea Meritului Militar”, prin decretul 2144/31 ianuarie 1850, apoi cu Ordinul rusesc „Sfânta Ana” în grad de cavaler. La 24 ianuarie 1851 este avansat căpitan clasa I. Tot în 1851 sunt desființate regimentele grănicerești și transformate în regimente de linie. La 15 mai 1859, este maior în Regimentul 52 Infanterie, gradul și regimentul cu care va intra în următoarea mare bătălie din cariera sa militară.

Bătălia de la Solferino (24 iunie 1859). În primăvara lui 1859 izbucnește al doilea război pentru unificarea Italiei sau al doilea război pentru independența Italiei, cum mai este numit. Acest război a opus Sardinia, aliată cu Franța lui Napoleon al III-lea, împotriva Imperiului Habsburgic, pentru posesiunile acestuia din nordul Italiei. Ostilitățile au început la 29 aprilie 1859, la 3 mai Franța intrând în război pe baza tratatului de alianță semnat cu un an în urmă. Luptele culminează cu bătălia de la Magenta (4 iunie 1859), prin care austrieșii sunt împinși înapoi în Lombardia. Urmează trei săptămâni de lupte intermitente, până la 24 iunie, când rezultatul războiului se va decide în urma mării bătălii de la Solferino (24 iunie 1859).

Această bătălie, prin numărul de participanți (aproape 300.000), este cea mai mare de după bătălia de la Leipzig din 1813 și a fost ultima mare bătălie în care toate forțele angajate au fost conduse direct în teren de către monarhi (Victor Emanuel al II-lea pentru viitorul regat Piemont-Sardinia, împăratul Napoleon al III-lea pentru Franța și împăratul Franz Josef pentru Austria). Ulterior, monarhii vor lăsa conducerea trupelor din teren pe seama generalilor.

Totodată, se poate considera că este actul de naștere al Crucii Roșii internaționale, conform lucrării elvețianului Jean-Henry Dunant, „Memorii de la Solferino”,

---

⁷ V. Lazăr, *op. cit.*, p. 509.

scrisă în urma impresiilor puternice provocate de priveliștea mulțimii de răniți rămași pe câmpul de luptă fără vreun minim ajutor.

La această bătălie beligeranții au desfășurat următoarele forțe:

- Franța: 83.000 militari infanterie, 9.000 cavalerie, 240 tunuri;
- Piemont-Sardinia: 37.000 infanterie, 1.600 cavalerie, 80 tunuri;
- Austria: 120.000 infanterie, 9.500 cavalerie, 430 tunuri.

Bătălia propriu-zisă a început în cursul nopții și a durat până seara târziu. Liniile frontului fiind destul de întinse, această bătălie s-a împărțit practic în trei lupte separate: la nord bătălia de la San Martino, între sardino-piemontezi și austrieci, în centru bătălia de la Solferino, între francezi și austrieci, iar la sud bătălia de la Campo di Medole, tot între francezi și austrieci.

În aceasta din urmă a luptat și David Urs, maior în IR 52 (fiind de 49 de zile în acest regiment). Regimentul 52 IR făcea parte din Armata I austriacă, respectiv din Corpul IX (general Schaffgotsche), Divizia a II-a (general Grenneville), Brigada I (general Blumercon). Trebuie menționat faptul că Regimentul 52 nu a luat parte la luptele premergătoare, fiind în eșalonul secund până la 23 iunie, intrând în foc doar în această bătălie.

Batalionul maiorului Urs a sosit pe câmpul de la Medole din fața localității cu același nume la miezul nopții de 23 spre 24 iunie 1859. A luat poziție și a trimis patrule de recunoaștere, care au raportat că importante forțe franceze avansează spre poziția lor. Maiorul Urs avea la dispoziție 10 companii de infanterie, la care i s-au dat ca întăriri două tunuri și două escadroane de cavalerie din Divizia „Zedtwitz”, cu care se învecina la stânga, spre sud, la dreapta fiind Batalionul 4, dar comandantul acestor escadroane (baronul Mylins) este rănit în primele momente ale luptei, întreaga comandă căzând pe umerii maiorului David Urs. Acesta este nevoit să își întindă unitățile pe o lungime de 11 km ca să acopere întregul dispozitiv.

Divizia franceză „Luzy” începe atacul la ora 1,30, dar maiorul Urs rezistă cu încăpățănare cu unitățile sale, care sunt desfășurate într-un șir lung într-un șanț la câteva sute de metri în fața Medolei. Se execută foc cu calm, sub conducerea lui Urs, făcându-i pe francezi să se desfășoare și să preseze pe întreg frontul pentru a-l scoate din dispozitiv.

Această primă rezistență a lui Urs a fost de mai bine de două ore, în care i-a ținut pe loc pe francezi, dar fără să-i vină nici un ajutor. În urma pierderilor, se retrage în Medole, de unde continuă lupta, rezistând încă trei ore atacurilor continue ale francezilor, cărora le sosiseră întăriri. Abia atunci, înconjurat aproape din toată părțile, însuși comandantul de brigadă Blumercon se apropie cu un detașament și îi strigă lui David Urs să se retragă, fiindcă e aproape înconjurat. Acesta răspunde „Încă pot să mă mai țin!” și luptă în continuare până ce Blumercon reușește să edifice o poziție defensivă în spate. Abia atunci se retrag bravii luptători ai lui David Urs, din zece companii abia putând fi reconstituite două, care au continuat lupta⁸.

Această rezistență încăpățânată a maiorului Urs poate părea un fapt izolat în desfășurarea integrală a bătăliei, de fapt a celor trei bătălii aproape separate, dar are

---

⁸ Francisc Rieger, *Colonelul David Urs baron de Margina la Solferino și la Lissa. Conferință ținută la reuniunile militare științifice la Brașov și Sibiu, la 14 Ianuarie și 4 Februarie 1898*, Brașov, Tipografia A. Mureșianu, 1898, p. 10-11.

o mare importanță și vom vedea de ce. Chiar dacă bătălia de la Solferino s-a desfășurat pe un spațiu larg, fiind de fapt trei bătălii legate, și lupta finală s-a dat în centru, chiar dacă a avut multe momente de cumpănă și a fost plină de evenimente schimbătoare aproape la fiecare oră, cu toate acestea până și în analizele actuale ale acestei mari bătălii este amintită rezistența dâră a companiilor conduse de maiorul Urs ca și eveniment important al bătăliei.

Un exemplu, prin prisma francezilor: „Divizia Luzy era în frunte, precedată de cavaleriștii lui Rochefort. Urma Divizia lui Vinoy, urmată de corpul de artilerie și apoi Divizia lui Faily în urmă. Trupele înaintau încet, pe drumul restricționat de canalele de irigații. Rapoartele sugerau că trupele austriece zărite la Medole s-au retras ca de obicei. Cu toate acestea, 10 companii din IR nr. 52 erau pe poziții susținute de șase escadroane (de fapt două-n.n.) din Divizia de cavalerie Zedtwitz (Brigada Vopeterny). De Luzy a tras cu tunurile contra infanteriei din sat și a trimis coloane care să le învâluiească flancurile. Un proiectil norocos a lovit turnul bisericii folosite de austrieci ca și post de observație și infanteria austriacă ce a supraviețuit s-a retras la Rebecca la ora 7 a.m. Brigada Douay a mers după ei, alte trei batalioane ale lui de Luzy urmărind cavaleria austriacă spre Ceresara”⁹.

Deci se confirmă rezistența încăpățanată a companiilor din IR 52 conduse de maiorul David Urs, care atacate începând cu ora 1,30 au rezistat în fața satului și apoi în satul Medole până la ora 7,00, respectiv cinci ore și jumătate, chiar dacă trupele de pe flancuri s-au retras și au fost învâluți din trei părți de către forțe mult superioare, dotate cu artilerie.

Până la urmă, este foarte ciudată această situație în care a fost pus maiorul David Urs. În primul rând, cu forțe insuficiente, a fost nevoit să apere o linie mult prea lungă – de circa 11 kilometri – pentru posibilitățile trupelor de sub comanda sa, chiar sectorul în care divizia franceză „Luzy” a început atacul. În prima fază, pe acest sector de sud al bătăliei de la Solferino austriecii erau net superiori francezilor. Totuși, singurii care au opus rezistență serioasă au fost cei de sub comanda maiorului David Urs, dar care nu au primit ajutor, chiar comandantul de brigadă neraportând faptul că bătălia a început prin atacul asupra trupelor lui Urs decât mult mai târziu.

Unitățile de pe flancurile lui Urs s-au retras inexplicabil, ulterior aflându-se că Lauingen, comandant de brigadă în subordinea lui Zedtwitz, și-a retras cavaleria pe motiv că terenul cultivat nu era propice atacului de cavalerie, fapt care i-a făcut pe ofițerii subordonați să protesteze viguros și chiar să-și rupă săbiile¹⁰. Dar retragerea lor a descoperit flancul sudic al maiorului Urs, ce lupta în Medole, apoi și cel nordic prin retragerea inexplicabilă a trupelor de acolo, fapt care a făcut să fie învâluit. Retragera a avut loc în ciuda superiorității numerice evidente din acel moment.

Unul dintre biografii lui David Urs, Victor Lazăr, insinuează că acesta ar fi fost lăsat singur pentru că era român, dar nu putem accepta așa ceva, având în vedere că biografia scrisă de el se înscrie într-un val naționalist al epocii. Un alt biograf, colonelul austriac Fr. Rieger, nu susține nici el spusele primului, punând totul pe confuzia bătăliei, și îi dăm și noi crezare acestuia din urmă, deoarece multe alte decizii controversate au fost luate în decursul războiului.

---

⁹ R. Brooks, *Solferino 1859. The Battle for Italy's Freedom*, Osprey Publishing, 2009, p. 77.

¹⁰ *Ibidem*, p. 81.

Chiar dacă Urs a rezistat eroic în prima fază a bătăliei de la Medole, lui Luzy îi vin forțe suplimentare în ajutor, respectiv generalul Neil (făcut mareșal după această bătălie), care îi împing pe austrieci tot mai mult, deși cavaleria austriacă atacă cu bravură ulterior, dar era prea târziu, momentul fiind pierdut, la fel ca și bătălia.

Până la urmă bătălia a fost pierdută de către austrieci în centru, la Solferino. Dar s-au pierdut ocazii pentru un alt curs al bătăliei, dacă austriecii ar fi știut să profite de rezistența de cinci ore a maiorului David Urs, spre exemplu susținându-l și atacând flancurile vulnerabile ale diviziei Luzy, în timp ce Urs rezista pe front, profitând de superioritatea lor de aici. Asta i-ar fi făcut pe francezi să fie nevoiți să scoată trupe suplimentare din centru pentru a-l salva pe Luzy și poate rezultatul ar fi putut fi diferit.

Indiferent, rolul maiorului David Urs a fost determinant în bătălia de la Solferino. Aspect recunoscut inclusiv de austrieci, după ce au analizat această bătălie, chiar dacă a fost o înfrângere pentru ei. Fără rezistența generalului Benedek la nord contra repetatelor atacuri piemonteze și fără rezistența maiorului David Urs în sectorul de sud, bătălia de la Solferino nu ar fi fost doar o înfrângere, ci chiar un dezastru. Fără aceste rezistențe încrâncenate, aliații franco-italieni ar fi străpuns unul dintre sectoare (de la nord sau de la sud) mai devreme și ar fi învăluit gruparea principală de la Solferino în prima parte a zilei, transformând bătălia într-o catastrofă militară pentru austrieci. Astfel, datorită lui Benedek și lui Urs, a fost doar o înfrângere și nu o catastrofă.

Cum spuneam, chiar dacă a fost o înfrângere în urma căreia Austria a cedat Lombardia Franței, care o donează Sardiniei, Austria îl răsplătește pentru meritele sale deosebite de pe câmpul de luptă pe maiorul David Urs, decorându-l la 17 octombrie 1859 cu Crucea de cavalier a Ordinului „Maria Tereza” și ridicându-l la demnitatea de baron austriac – baronul David Urs de Margina.

La 1 ianuarie 1860 se căsătorește cu Laura Schneider, dar zece luni mai târziu soția îi moare la naștere, împreună cu copilul. De atunci David Urs se dedică total carierei militare. În 1 februarie 1860 este mutat la Regimentul 64 Infanterie, compus în mare parte din români. La 20 noiembrie 1861 este locotenent-colonel, iar în 29 octombrie 1863 va fi avansat la gradul de colonel, ajungând să conducă acest regiment. În 1865 se pensionează la vârsta de 49 de ani, după 30 de ani și șase luni de serviciu militar, opt lupte și bătălii, și trei distincții militare importante¹¹. Dar pensionarea lui nu va dura mult, deoarece se pregătesc, și pentru el, alte evenimente importante.

Bătălia de la Lissa (18-20 iulie 1866). Primăvara lui 1866 prefigurează noi confruntări militare, astfel colonelul Urs cerând să fie reactivat și solicitând o comandă militară. Este numit la 20 aprilie 1866 comandant al insulei întărite Lissa (azi Vis, în Croația), din Marea Adriatică, un post care nu presupunea la acel moment posibilitatea unor lupte, deoarece se părea că bătăliile viitorului război vor fi strict terestre. Așa se presupunea la acea vreme și o mare parte a războiului va fi așa, până la un moment dat. În iunie izbucnește războiul între Austria și Prusia, iar Italia se alătură în 20 iunie contra Austriei, pe baza tratatului de alianță semnat în aprilie cu Prusia. Pentru italieni este începutul celui de-al treilea război pentru unificarea Italiei, război care va dura până în 12 august.

Austria luptă pe două fronturi, împotriva Prusiei și a Italiei. La 3 iulie 1866 are loc bătălia decisivă de la Königgrätz (Sadowa), în Boemia, bătălie în care austri-

---

¹¹ Fr. Rieger, *op. cit.*, p. 13-14.

ecii suferă o înfrângere usturătoare din partea prusacilor. Trebuie menționat că mulți români transilvăneni au luat parte la această bătălie, fiind încorporați în armata austriacă. În urma acestei înfrângeri, Austria încheie o pace cu cedări importante către Prusia, dar războiul cu Italia continuă.

Aici, austriecii au mai mare succes în nordul Italiei, câștigând bătălia de la Custoza, în 24 iunie. Profitând de faptul că austriecii, în urma înfrângerii din fața prusacilor, sunt nevoiți să retragă trupe de pe frontul italian pentru a proteja Viena, italienii trec la ofensivă împreună cu voluntarii lui Garibaldi și câștigă bătălia de la Bezzecca în 21 iulie, în care este rănit Titus Dunca, voluntar în armata italiană.

Dar un eveniment neașteptat petrecut în Marea Adriatică, eveniment care îl va implica în cea mai mare măsură pe colonelul David Urs, va duce la temperarea avântului italienilor și încheierea păcii cu Austria în august, prin care dobândeau Veneția și Mantua.

Evenimentul în cauză este decizia comandamentului italian, confruntat cu împotmolirea luptelor de pe frontul terestru din nordul Italiei, de a da o lovitură pe mare, prin cucerirea insulei Lissa, numită de către ei Gibraltarul Adriaticii.

Odată cu numirea lui ca și comandant, în 20 aprilie, colonelul Urs trece urgent la îmbunătățirea apărării insulei, fără să știe că Lissa va deveni un punct central într-una dintre cele mai importante bătălii din războiul italo-austriac din 1866. Pentru apărarea insulei, baronul colonel David Urs de Margina avea la dispoziție 1.822 de oameni și 88 de tunuri, învechite față de cerințele războiului modern. Împotriva lor se afla flota italiană de 34 de vase de război, dintre care 12 cuirasate, cu un total de peste 500 de tunuri, condusă de amiralul Carlo di Persano. Această flotă ducea 2.500 de infanteriști marini pentru a-i debarca și cuceri insula.

Pe insulă existau doar trei puncte propice debarcării – golful și portul Saint Giorgio la nord, golful Comisa la vest și golful Ruda, cu portul Manego, la sud. Pentru apărarea insulei, tunurile colonelului Urs erau dispuse în baterii după cum urmează¹²:

- Portul Saint Giorgio, cel mai mare și important: Fortul Giorgio – 17 tunuri; Bateria „Mamula” – șase tunuri și un mortier; Bateria „Robertson” – un tun; Bateria „Zupparina” – patru tunuri; Turnul Bentink – șapte tunuri; Bateria „Schmid” – trei tunuri; Turnul Wellington – două tunuri și patru mortiere; Bateria „Madonna” – opt tunuri;

- Golful Comisa: Bateria „Magnaremi” – opt tunuri; Dealul Perlio – două tunuri; Reduta Max – patru tunuri;

- Portul Manego și Golful Ruda: Bateria „Nadpostranji” – șase tunuri; Dealul St. Cosmo Andreea – șapte tunuri;

- rezerva: șase tunuri.

Rezultă un total de 88 tunuri și 1.822 militari.

Cele trei poziții principale sunt apărate de tranșee cu trupe, contra eventualelor debarcări, și legate între ele cu stații de telegraf, plus cablul submarin de telegraf spre insula Lesina (azi Hvar, în Croația) și de acolo cu coasta dalmată. Colonelul Urs construiește noi uvraje și întărituri pentru protecția bateriilor și a infanteriei pe care o dispune mai în interior, dar în poziții din care pot contraataca rapid orice tentativă de debarcare inamică. Apărătorii erau pregătiți cât se putea de bine în condițiile date.

---

¹² Cf. Fr. Rieger, *op. cit.*, p. 16-18.

17 iulie 1866. Flota italiană, condusă de amiralul Carlo di Persano, părăsește portul Ancona și se îndreaptă spre insula Lissa, iar flota austriacă de sub comanda amiralului Wilhelm von Tegetthoff, neavând niciun indiciu, rămâne în Pola și Fasana, în nordul Mării Adriatice. Chiar după ce încep ostilitățile asupra insulei Lissa, timp de două zile Tegetthoff va considera că este vorba doar de o manevră de diversiune a italienilor, nu un atac serios cu scopul de cucerire a insulei. Astfel că baronul colonel David Urs va rămâne singur să înfrunte furia italiană, întocmai ca și la Solferino cu șapte ani mai devreme.

Un vas italian face o recunoaștere completă asupra insulei. Deși avea arborat pavilionul britanic, colonelul David Urs își dă seama de stratagemă și raportează imediat prin telegraful submarin spre insula Lessina către forurile superioare. Cum spunem, acestea nu dau crezare posibilității ca flota italiană să încerce un atac asupra coastei dalmate, respectiv asupra insulei Lissa – poziția cea mai avansată din Marea Adriatică și cheia apărării costiere.

Ar trebui să menționez faptul că nu prea există referințe asupra primelor două zile ale bătăliei de la Lissa. Abundă însă datele și analizele despre bătălia navală din 20 iulie 1866, despre modul în care s-au desfășurat flotele italiană și austriacă; chiar se amintește că baronul David Urs a avut un rol esențial în această bătălie prin rezistența sa pe insulă, dar nu se găsesc date despre aceasta. Peste tot se vorbește doar de bătălia navală de la Lissa, ca și cum aceasta ar fi avut loc doar în 20 iulie 1866. Nimic mai fals, căci bătălia a început în 18 iulie 1866 prin atacul flotei italiene asupra insulei apărată de trupele de sub comanda lui David Urs. Nu putem judeca și analiza bătălia fără prima fază a ei, începută în 18 iulie, deoarece aceasta nu s-a desfășurat doar în 20 iulie, ci în intervalul 18-20 iulie, bătălia navală din 20 iulie fiind influențată direct de cele două zile premergătoare, după cum vom vedea în continuare.

Despre primele două zile ale bătăliei m-am folosit de broșura publicată în urma conferințelor colonelului austriac Francisc Rieger, ținute la Brașov și Sibiu la un an după moartea colonelului David Urs, ca un omagiu adus personalității acestuia din urmă, lucrare citată la referințe.

18 iulie 1866. *Prima zi a bătăliei.* Flota italiană apare în fața insulei Lissa și angajează lupta. Se împarte în trei: forța principală, aflată sub conducerea amiralului Persano, va ataca portul Saint Giorgio, iar celelalte două, sub comanda viceamiralilor Albini și Vacca, urmând să atace Comisa la vest și Manego la sud.

Ideea de bază era bombardarea puternică a bateriilor austriece ce apărau porturile și zonele propice de debarcare, pentru a le reduce la tăcere, deschizând drumul infanteriei marine în forță (cu 2.500 de militari), ca să ocupe insula. Pentru asta, flota italiană s-a împărțit în trei, spre a presa pe toate trei zonele propice debarcării și a găsi punctul slab prin care să invadeze insula. Dar acest deziderat nu putea fi realizat fără distrugerea sau reducerea bateriilor de artilerie din forturile de pe coastă.

Albini și Vacca au atacat Comisa la est, la ora 11,30, dar în fața riposteii puternice a bateriilor de artilerie de aici au decis, pe rând, să încerce la sud, la Manego, primul la ora 13,30, dar riposta a fost la fel de puternică, provocând doi morți și cinci răniți pe unul dintre vase. Atunci, Albini și Vacca au decis să revină la flota principală ca să participe la asaltul lui Persano asupra portului principal, Saint Giorgio, anunțând că debarcarea este imposibilă la vest și sud. Au ajuns la ora 15,00.

Aici, Persano a început lupta la ora 11,30, defilând pe rând cu vasele sale în fața intrării în port, de la vest către fortul St. Giorgio, de unde descărcău salve de tun asupra bateriilor austriece. Între timp, o altă escadră italiană ataca intrarea de la est, dar focul tunurilor din Turnul Wellington aprind vecele unei corăbii italiene, silind-o să se retragă. După prânz italienii au reușit să taie cablul submarin de telegraf ce făcea legătura cu insula Lesina, dar nu înainte ca David Urs să fi transmis că este atacat de întreaga flotă italiană. Informațiile despre bătălie către comandamentul flotei au continuat să curgă de la cei din Lesina, care transmiteau continuu date despre desfășurarea bătăliei ce o vedeau sub ochii lor. Totuși, timp de două zile conducerea flotei austriece a crezut că este vorba doar de un atac de diversiune al italienilor și nu a trimis flota în ajutor.

La ora 15,00 nava „Re D'Italia” a reușit să lovească magazia de muniții a bateriei „Schmid” și să o reducă la tăcere printr-o explozie formidabilă, omorând 34 dintre apărătorii ei. Între timp, flota italiană s-a întregit prin sosirea lui Albini și Vaccia. Persano, fiind foarte dezamăgit că nu au reușit o debarcare, a trimis câteva vase în fața Comisei pentru a fixa apărarea de acolo.

Persano s-a concentrat asupra Saint Giorgio, începând cu Karober, micul port de la intrarea în golf. Prins între focuri puternice timp de șase ore, timp în care scosese din luptă două nave italiene, cu tunurile avariate, fortul și bateria Mamula au încetat lupta. În urma acestui succes, la 17,30 Persano a decis să forțeze intrarea în golf. Sub protecția focului celorlalte nave spre bateriile rămase intacte, navele cuirasate „Maria Pia”, „S. Martino” și „Formidable” pătrund în golf, îndreptându-se spre port. Dar sunt întâmpinate de focul celorlalte baterii; un obuz tras de bateria „Zupporina” pătrunde în interiorul fregatei cuirasate „Formidable” și provoacă un incendiu în interior, iar aceasta se retrage, urmată și de celelalte două. O navă mai mică, „Egitto”, este lovită în plin și părăsită de echipaj. Pentru a nu fi capturată de austrieci este sabotată. Furios, Persano intensifică focul asupra turnului Wellington, dar la ora 19,00, apropiindu-se întinericul, ordonă retragerea.

19 iulie 1866. A doua zi a bătăliei. În cursul nopții, austrieicii, sub conducerea colonelului David Urs, au refăcut cât au putut pozițiile distruse și s-au pregătit pentru o nouă zi de luptă, deși pierduseră o treime din tunuri și forța combatantă.

Persano ordonă lui Albini să debarce la Comisa, dar în fața focului violent al apărării acesta consideră din nou că debarcarea era imposibilă, așa că revine la flota principală. Aici, Persano decide să forțeze intrarea în port, trăgând asupra turnului Wellington și a celorlalte baterii rămase care blocau intrarea în golf. Au reușit să pătrundă la ora 17,00, acoperite de tirurile artileriei flotei, navele cuirasate „Formidable”, „Principe di Carignano”, „Castelfidardo” și „Ancona”, care au aruncat ancora în golf și au început canonada asupra bateriilor rămase. Colonelul Urs aduce în luptă și trei tunuri din rezervă, astfel că navelor italiene li se răspunde cu un foc puternic, deși bateriile austriece erau combătute și de flota italiană din larg. Bateria „Madonna” a reușit să lovească cuirasatul „Ancona”, care a luat foc, fiind nevoit să se retragă, urmat și de alte două, doar „Formidable” rămânând să lupte în interiorul golfului. Infanteriștii austrieci au coborât pe plaje deschizând foc asupra navei și provocând victime în rândul artileriștilor italieni, astfel că „Formidable” părăsește golful în uralele austriecilor conduși de colonelul David Urs. Era ora 19,00 și flota italiană s-a retras în larg, gata pentru un nou atac decisiv a doua zi.

20 iulie 1866. *A treia zi a bătăliei.* Apărătorii insulei s-au bătut timp de două zile grele contra întregii flote italiene, au scos din luptă mai multe nave, inclusiv cuirasatul „Ancona”, care, incendiat, s-a retras spre porturile italiene și nu a mai putut participa la bătălia navală ce urma. Au avariat și nava cuirasată „Formidable”, dar, cel mai important, i-au silit pe italieni la un consum enorm de muniții de artilerie, astfel că aceștia porneau cu un mare dezavantaj în cazul unei confruntări navale, ceea ce s-a și întâmplat. Dar și apărătorii au plătit un preț mare în aceste două zile de luptă, două treimi din artilerie fiind scoasă din luptă, pentru apărarea portului Saint Giorgio mai rămânând doar 15 tunuri. Un asalt al italienilor i-ar fi învins fără drept de apel.

Toată noaptea austriei, sub comanda colonelului Urs, au muncit la refacerea pozițiilor defensive, deși au avut pierderi mari, mai cu seamă la tunuri, principala lor linie de apărare. În zorii zilei următoare o ceață densă acoperea insula și nu se vedea nici la o sută de metri. Apărătorii împuținați se temeau de ceea ce putea fi mai rău, putând fi atacați prin surprindere din orice direcție și nu aveau cum să reacționeze cu resursele ce le mai aveau. O debarcare părea iminentă, dar la ora 10 soarele împrăștia ceața și apărătorii lui D. Urs au observat cum flota italiană se re poziționează în grabă.

Persano pregătise un ultim asalt decisiv asupra insulei, dar lăsase două nave spre nord, pentru a supraveghea în cazul apariției flotei austriece. Cum spuneam, de la începutul atacului italian asupra insulei Lissa, comandamentul flotei austriece a crezut că este doar o manevră de diversiune, nicidecum un atac decisiv care să urmărească cucerirea insulei. A fost nevoie de două zile de lupte înverșunate pentru ca acesta să se convingă că este vorba de ceva serios și abia apoi să decidă să iasă cu flota la luptă. Dar fără apărarea îndârjită a garnizoanei din Lissa, condusă de colonelul David Urs de Margina, situația militară a austrieilor ar fi fost mult mai dificilă.

În momentul în care flota austriacă a apărut în apropierea insulei, la 20 iulie 1866, flota italiană era slăbită în urma pierderilor și consumului de muniții pentru asediul insulei. Mai mult, câteva vase au fost avariate și nevoite să se retragă, inclusiv nava cuirasată „Ancona”, și astfel nu au mai participat la bătălia navală ce va urma.

Din start flota italiană era pusă într-o poziție nefavorabilă, fiind împrăștiată în jurul insulei în momentul în care flota austriacă s-a apropiat în formație de luptă, și i-a luat timp să se organizeze pentru a face față flotei adverse, condusă de amiralul Wilhelm von Tegetthoff. Totuși, ia poziție de luptă și se angajează contra flotei austriece. Începe faza finală a bătăliei de la Lissa, bătălia navală între flotele italiană și austriacă.

Bătălia navală de la Lissa (20 iulie 1866). Flota italiană, ocupată cu pregătirile de debarcare pe Lissa, s-a regrupat cât a putut de repede și a primit lupta, mizând pe superioritatea numerică și în tunuri. Italienii aveau 12 cuirasate și 19 nave de lemn, cu 641 de tunuri, pe când austriei aveau doar șapte cuirasate și 20 nave din lemn, cu un total de 532 tunuri. De aceea, von Tegetthoff s-a apropiat în mare viteză pentru a anula avantajul italienilor, care aveau tunuri cu bătaie mai lungă. Scopul lui era să angajeze flota italiană de la mică distanță și chiar să izbească navele, o manevră prin care nava inamică era lovită în plin de prova navei proprii, provocând distrugerii care ar scoate-o din luptă. Navele lui Vacca au ajuns abia după angajarea luptei, din cauză că erau angajate contra insulei, ceea ce a oferit un avantaj suplimentar austrieilor.

Von Tegetthoff se angajează în manevra de trecere a „T”-ului, care se va dovedi victorioasă. Trecerea „T”-ului sau „Crossing the T”, este o manevră clasică ce

oferă un avantaj major flotei care se angajează în această trecere, respectiv se poziționează și atacă perpendicular flota inamică. Avantajul esențial este faptul că flota care trece „T”-ul poate trage cu tunurile de pe ambele părți ale navelor sale, pe când flota adversă poate opune doar tunurile de pe o latură, ceea ce din start reduce puterea de foc la jumătate. Este manevra prin care amiralul Nelson a câștigat bătălia de la Trafalgar în 1805 sau japonezii bătălia de la Tsushima în 1905, ultima oară când a fost folosită fiind în bătălia din Golful Leyte în 1944. Asta fiindcă ulterior navele au fost dotate cu rachete care, spre deosebire de tunuri, pot trage în orice direcție și la distanțe mult mai mari. Flota austriacă, pe lângă avantajul surprinderii, l-a avut și pe cel al faptului că flota italiană era angajată în luptă contra insulei, astfel că nu s-a putut regrupa la timp pentru a intra în dispozitiv de luptă, fapt care l-a avantajat pe von Tegetthoff, care a putut aplica manevra de trecere a „T”-ului, dovedită victorioasă și prin care a învins decisiv flota italiană.

Cu două cuirasate scufundate („Persano” și „Re D’Italia”), și multe nave avariate, flota italiană se retrage în portul Ancona. De partea cealaltă, nava austriacă „Kaiser”, avariata la rândul ei, intră în portul Saint Giorgio din Lissa pentru reparații. A fost o victorie deplină pentru austrieci, care i-a făcut pe italieni să accepte negocierile de pace. Totuși, tot italienii ies în avantaj, obținând Veneția și Mantua.

În retragere. Rolul crucial al colonelului baron David Urs de Margina în bătălia de la Lissa este unanim recunoscut, el fiind decorat cu „Crucea de Fier” clasa a II-a. Dar în februarie 1867 iese definitiv la pensie. Astfel că în perioada dualismului austro-ungar el nu a activat deloc în armată, fiind doar ofițer austriac de origine română.

În următorii 30 de ani de viață se va dedica cu totul românilor transilvăneni, ajutând financiar școlile românești și comunitățile fostelor regimente grănicerești, activitatea sa pe tărâmul cultural și educațional în sprijinul românității timp de 30 de ani meritând să fie subiectul unui alt articol. Întreaga avere o va lăsa bisericii greco-catolice pentru burse la elevii studioși proveniți din comunitățile grănicerești.

Baronul colonel David Urs de Margina se stingea din viață la 10 septembrie 1897, fiind înmormântat în cimitirul Biserica dintre Brazi din Sibiu, alături de George Barițiu.

Lista ilustrațiilor:

Fig. 1 – David Urs de Margina (1816-1897).

Fig. 2 – David Urs în ultimii ani ai vieții.

Fig. 3 – Bătălia de la Solferino, 1859.

Fig. 4 – Gravură contemporană a bătăliei de la Solferino.

Fig. 5 – Insula Lissa.

Fig. 6 – Marea Adriatică, cu marcajul insulei Lissa.

Fig. 7 – Amiralul Carlo di Persano (1806-1883).

Fig. 8 – Amiralul Wilhelm von Tegetthoff (1827-1871).

Fig. 9 – Bătălia navală de la Lissa, manevra de trecere a „T”-ului.

Fig. 10 – Flota italiană în portul Ancona după bătălie.

Fig. 11 – Nava „Kaiser” avariata în port la Lissa a doua zi după bătălie.

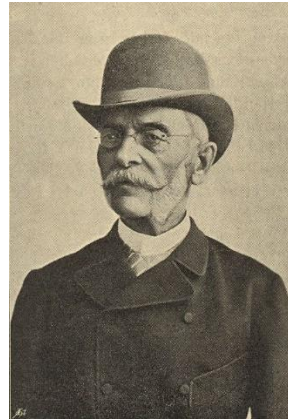
Fig. 12 – Mormântul lui David Urs în anul 1898.

Fig. 13 – Mormântul lui David Urs în prezent.

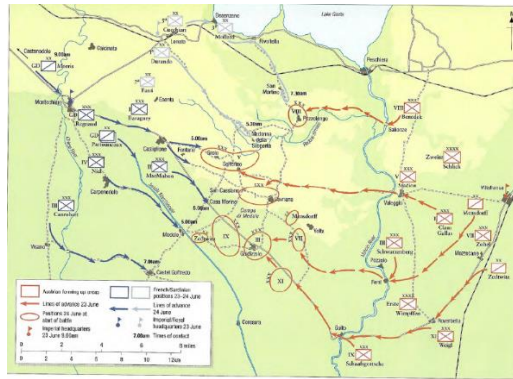

M. de Thiers
(1834)

Fig. 1

Fig. 2

Fig. 3

Fig. 4

Fig. 5

Fig. 6

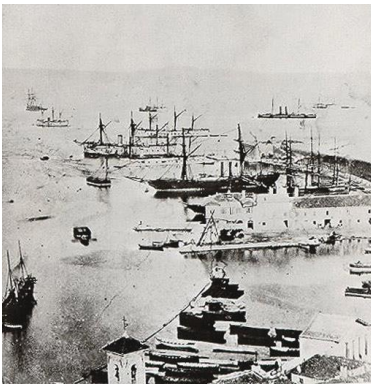
Fig. 7

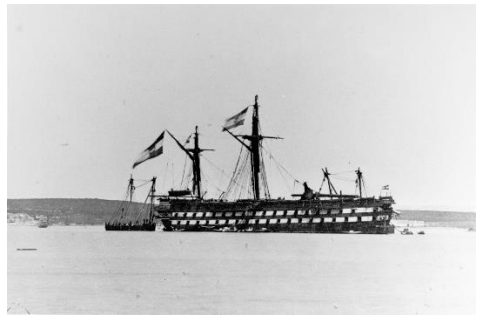
Fig. 8

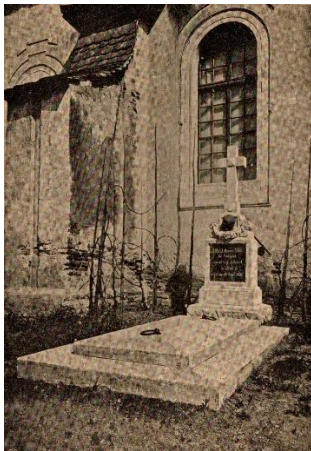
Fig. 9

Fig. 10

Fig. 11

Fig. 12

Fig. 13